



ASSISI - Chiesa inferiore di S. Francesco. S. Francesco - particolare (Cimabue)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΗ ΤΕΧΝΗ

ΧΡΟΝΙΑ Δ'. ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1930 - ΤΕΥΧΟΣ 2^ο

ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΤΟΥ POVERELLO

(Δὲν εἶναι αἰσθημα μυστικισμοῦ πού μοῦ ὑπαγόρευσε τίς γραμμὲς αὐτές, οὔτε μὲ παρέσυρε τὸ κῆμα τοῦ μεταπολεμικοῦ χριστιανισμοῦ.

Ὁ San Francesco d'Assisi, παράδοξο φαινόμενο μιᾶς ἄρτιας ἀνθρώπινης συνείδησης πού ἀνθίσε στὸ σκληρὸ μεσαίωνα ἀξίζει ὅλο τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὸν θαυμασμό ἐκείνων πού γιὰ μόνη ἰθυσκέα ἔχουν τὴν πίστη πρὸς τὸν ἄνθρωπο

Ἡ ἐκκλησία κατόρθωσε μὲ τὴν λατρεία της νὰ τὸν ἀπομακρύνει καὶ νὰ τὸν ἀποξενώσει. Ἐμεῖς προσπαθήσαμε μὲ τὴν ἀγάπη μας νὰ τὸν γνωρίσουμε καὶ νὰ τὸν πλησιάσουμε).

I

*Si tibi est necessarium propter animam
tuam propter aliam consolationem
tuam et vis Leo venire ad me, veni.*

Ἦρθα. Ὁχι γιὰ παρηγοριὰ μιᾶς ἄχρωμης θλίψης, μῆτε ἀπὸ ἐπιτακτικὴ τῆς ψυχῆς ἀνάγκη, μῆτε γιὰ νὰ προσευχηθῶ.

Ἦρθα σὲ Σένα ζωντανός. Μὲ τὴ ψυχὴ γεμάτῃ ἀγάπῃ, μὲ τὸ πνεῦμα καθάριο. Βρυκόλακες τῆς ἰθυσκέας, φαντάσματα τοῦ νοῦ, χίμαιρες καὶ ὀπτασίες δὲν μὲ βασανίζουν.

Ἦρθα νὰ δῶ τὴ γῆ πού ἀγάπησε. Τὴν ἀπαλή, τὴν μαλακή, τὴν ἡμερὴ πεδιάδα πού βασιᾶ τὸν ὄγκο τοῦ πέτρινου, σκληροῦ, γυμνοῦ βουνοῦ. Κυπαρίσια, λεῦκες, χωράφια, ἀλώνια, ἄσπρα βώδια, σωροὶ ἀπὸ σιτάρια, σπιτάκια χαμηλά καὶ ἀπλώνεται ἡ πεδιάδα, προσφορά στὸν Ἥλιο, μὲ μύριους χρωματισμούς, καλή.

II

Ἡρεμία καὶ γαλήνη.
Μιὰ μόνη ἐπιθυμία : ἡ ἀταραξία.

III

Ἀφοῦ ἀγάπησες τὴ ζωὴ πῶς νὰ φοβηθεῖς τὸ θάνατο ;
Ἡ ζωὴ δὲν σὲ τρώμαξε γιατί θὰ σὲ φοβίσει τὸ τέλος ;
Ὁ θάνατος ; Μιὰ ἀπόδειξη ζωῆς.
Σὰν ἔννοιωσες πὼς σὲ πλησίαζε (ἦταν μέσα σου, δὲν ἦταν ξένος) τοῦ μίλησες γλυκά, σὰ φίλο ποὺ πρόσμενες καὶ τοῦ εἶπες.
«Καλωσόρισες ἀδελφέ μου».

IV

Ὁ θάνατός σου δὲν προκαλεῖ λύπη. Φέρνει χαρά.
Οἱ ἀπλοὶ ἄνθρωποι τὸν ἀποκαλοῦνε ἡρωϊκό. Μὰ γιατί ἡρωϊκὸ ἀφοῦ δὲν νίκησες ἐχθρό ;
Μιὰ ἐκδήλωση, μιὰ ὥραία ἐκδήλωση, μιὰ ἀπλὴ πράξη τῆς ζωῆς.
Γδύθηκες καὶ ξάπλωσες γυμνὸς στὸ χῶμα.
Τίποτε δὲν χώριζε τὴ σάρκα σου ἀπὸ τὴν μητέρα Γῆ,
Μὲ τὴν ὄραση, τὴν ἀκοή, τὴν ὄσφρηση τὴν εἶχες ἀγαπήσει.
Θέλησες καὶ μὲ τὴν ἀφή.
Τὸ σῶμα σου ἡ ὕστατη προσφορά σου. Τὶ πολυτιμότερο ;
Συνείδηση τοῦ ἐνὸς μέσα στὸ ὅλον, συνείδηση τοῦ ἀνθρώπου μέσα στὸ σύμπαν, συνείδηση τῶν στοιχείων.

V

Ἡ σοφία δὲν σὲ κούραζε. Τὰ ρητὰ κ' οἱ νόμοι δὲν σὲ βαραίνουν.
Σὰν ἔχεις καρδιά γιατί νάχεις βιβλία ;
Τὰ βιβλία, ἔλεγες, νὰ τὰ ρίξουμε σὲ μέρη σκοτεινὰ καὶ κρυφά.
Στὸν ἥλιο γυμνὴ ἡ καρδιά. Στὸ φῶς ἡ ἀγάπη.

Ὅταν θᾶχεις τὸ ψαλτήρι, εἶπες σ' ἓνα καλόγερο ποῦ σοῦ ζητοῦσε νὰ διαβάσει, θὰ ζητήσεις τὴ σύνοψη. Κι ὅταν θᾶχεις τὴ σύνοψη θὰ καθήσεις σὲ ὀρόνο σὰν ἀρχιερέας καὶ θὰ διατάξεις τοῦ ἀδελφοῦ σου: φέρε μου τὸ ψαλτήρι.

Ἦξευρες πὼς τὰ πολλὰ γράμματα ἀπομακραίνουν τὴν ἀμειψή ἀντίληψη τῆς ζωῆς. Πὼς ὁ ἄνθρωπος δὲν βλέπει πιά μὲ τὰ μάτια, μὰ μὲ τὸ μυαλό. Πὼς ἡ σκέψη σταματᾷ καὶ τὴν ὁρμὴ καὶ τὸν ἐνθουσιασμό.

Τὰ βιβλία ἤθελες νὰ τὰ κρύψουμε σὲ μέρη κρυφὰ καὶ σκοτεινὰ γιατί γνωρίζεις τὸν ἔχθρὸ ποὺ γεννοῦνε μέσα μας.

Τὸν ἔχθρὸ τοῦ ἑαυτοῦ μας: τὴν ἀνησυχία.

Τὸν ἔχθρὸ τοῦ πλησίον μας: τὴν ὑπεροψία.

Τὴν ὑπεροψία ποὺ σκοτῶνει τὴν ἀπλότητα «τὴ θυγατέρα τῆς χάρις, τὴν ἀδελφὴ τῆς ἐπιστήμης, τὴ μητέρα τῆς δικαιοσύνης».

Καὶ σὺ ἤθελες νὰ μένεις ἀπλός, ἀγαθός.

VI

Τὰ βιβλία σ' ἔκαμαν νὰ τὰ φοβηθεῖς οἱ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων.

Υπάρχουν, ἔλεγες, στὴ ζωὴ οἱ ἥρωες μὰ ὑπάρχουν καὶ κϋνοι ποὺ διηγώντας ἀπλῶς τὰ κατορθώματα τῶν ἄλλων ζητοῦν ἔπαινο καὶ τιμές.

Καὶ σὺ ἤθελες μόνο ἥρωες.

Γνωρίζεις πὼς δὲν εἶναι τὰ γράμματα ποὺ σὲ κάμνουν ν' ἀγαπᾷς τοὺς ἀνθρώπους.

Γνωρίζεις μάλιστα τὸ ἀντίθετο. Πὼς τὰ γράμματα σὲ χωρίζουν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους

Καὶ εἶπες:

«Ὅσοι δὲν ξεύρουν γράμματα ἄς μὴ βασανίζονται νὰ μάθουν».

VII

Μὲ ἀπορία ρωτοῦσαν οἱ ἀνίδεοι ποιά ἡ δυναμὴ σου.

*Ἦσουν ἄσχημος, ἀδύνατος, φτωχὸς κι' ὅμως ὅλοι σ' ἀκολουθοῦσαν, σὲ σέβονταν, σ' ἀγαποῦσαν.

Ποιὸ τὸ μυστήριον; Κανένα.

*Ὁμορφιὰ καὶ δύναμη, σοφία καὶ πλοῦτος ἡ μεγάλη ψυχὴ σου.

VIII

Ἦσουν ἅγιος, ὄχι ἐνάρετος, ὄχι εὐσεβής.

Ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ ἀρετὴ ἔχουν κάτι τὸ κοῦρο, τὸ σκληρό, τὸ αὐστηρό.

Ἡ ἀγιοσύνη ὅλο ἀγάπη, καλοσύνη, ἀπλότη, ὅλο φῶς.

Εὐσεβὴς καὶ ἐνάρετος ὅποιος ὑπακούει σὲ νόμους καὶ διατάξεις. Καμιὰ πρωτοβουλία, μιὰ πιστὴ ἀντιγραφὴ, ἓνας ἀέρας φυλακῆς.

Νόμος στὸν ἅγιο ἡ ἴδια του ζωὴ. Ὁ ἑαυτός του.

Ἄγιος ὑπάρχει καὶ δίχως θρησκεία.

IX

Γυναίκα σου ἡ φτώχεια.

Καὶ προσευχή σου: «Θεέ μου μάθε μου καὶ βοήθησέ με νὰ διαφυλάξω τὸν ἀνεκτίμητο θησαυρὸ τῆς ἁγίας φτώχειας».

Ἡ φτώχεια ἓνα μέσο γιὰ νὰ ἐλευθερωθεῖς. Γιατὶ πάνω ἀπ' ὅλα ἡ σκλαβωμένη στὸ θεὸ ψυχὴ σου ἀγαποῦσε τὴν ἐλευθερία.

Μιὰ μέρα σὲ κάποιον ποὺ σοῦ ἔλεγε πῶς μιὰ τέτοια ζωὴ εἶναι σκληρὴ τοῦ ἀπάντησες:

«Σὰ γίνουμε ἰδιοκτῆτες ἐνὸς πράγματος μᾶς χρειάζονται ὅπλα γιὰ νὰ τὸ ὑπερασπιστοῦμε. Ἀπὸ τὴν ἰδιοκτησίαν πίστεψέ με γεννιοῦνται οἱ δυσκολίες καὶ οἱ ἔριδες — ἐμὰ πόδια σιτὴν ἀγάπῃ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου»

Κ' ἔτσι φτωχός, ἔζησες ἡρεμὸς, δίχως μάταιες ἐπιθυμίες τῶν ἀγαθῶν ποὺ γνώρισες καὶ ποὺ μίσησες.

Ἡ γύμνια τοῦ σώματος δὲν σὲ φόβιζε. Σὲ τρώμαζε τὸ πλούσιο ἔνδυμα ποὺ κρύβει μιὰ ποταπὴ ψυχὴ.

X

Ἀγαποῦσες τοὺς ἀνθρώπους.

Κι' ὅμως κάθε τόσο ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη σ' ἔσπρωχνε νὰ φύγεις, νὰ ζήσεις μονάχος.

Διάλεγες τῶν ψηλῶν βουνῶν τὶς κορφές, τὶς ἥσυχες πεδιάδες, τὰ ἔρημα μικρὰ νησιά.

Τὶ ζητοῦσες; Τὴν συντροφιά τοῦ ἑαυτοῦ σου, τὴν ἐπιβεβαίωση τῆς ἐλευθερίας σου, τὴν ἐπίγνωση τῆς αὐθυ-

παρξίας σου, ἢ ἀπομάκρύνουσιν γιὰ ν' ἀγαπήσεις καλ-
λίτερα;

XI

Γνώριζες πὼς ἡ δυνατὴ χαρά, ἡ ἄδολη, εἶναι ἡ χαρὰ
ἡ ἐσωτερικὴ ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μας.

Καὶ ἐδίδοξες :

— "Ἄν, ἀδελφέ μου, ἤθελε ὁ θεὸς νὰ δίναμε σ' ὅλη
τὴ γῆ τὸ μεγαλύτερο παράδειγμα ἀγιοσύνης σημείωσε καὶ
γράψε το πὼς σ' αὐτὸ δὲν εἶναι ἡ πραγματικὴ χαρὰ.

— "Ἄν, ἀδελφέ μου, κατορθώναμε νὰ δώσουμε φῶς
στοὺς τυφλοὺς, ἀκοὴ στοὺς κουφοὺς, φωνὴ στοὺς βουβοὺς
ἂν γιαιτρεῦαμε τοὺς παρὰλυτοὺς καὶ ζωντανεύαμε καὶ τοὺς
νεκροὺς ἀκόμη γράψε πὼς κι' αὐτὸ δὲν εἶνε ἡ ἀληθινὴ χαρὰ.

— "Ἄν, ἀδελφέ μου, γνωρίζαμε ὅλες τὶς γλῶσσες, ὅλες
τὶς ἐπιστῆμες κι ὅλες τὶς γραφεὲς ποὺ νὰ μπορούσαμε νὰ
προβλέπαμε ὄχι μόνο τὸ μέλλον μὰ καὶ τὸ βάθος κάθε
συνείδησης καὶ κάθε καρδιάς, γράψε πὼς κι' αὐτὸ δὲν εἶναι
ἡ πλήρεια χαρὰ.

— "Ἄν, ἀδελφέ μου, μιλούσαμε τὴ γλῶσσα τῶν ἀγ-
γέλων, καὶ μαθαίναμε τὸν δρόμο τῶν ἄστρον καὶ μᾶς ἀπο-
καλύπτονταν οἱ θησαυροὶ τῆς γῆς, καὶ ἂν ἀκόμα γνωρί-
ζαμε ποιὲς οἱ ἄρετὲς τῶν φυτῶν, τῶν δέντρων, τῶν νερῶν,
ποιὲς τῶν πουλιῶν καὶ τῶν ψαριῶν, τῶν ζώων καὶ τῶν
ἀνθρώπων, γράψε, ἀδελφέ μου, πὼς καὶ σ' αὐτὸ δὲν βρί-
σκεται ἡ τέλεια χαρὰ.

— Ἡ ἀληθινὴ ἡ μόνη, ἡ ἄπειρη χαρὰ, εἶναι ἀδελφέ
μου, νὰ ὑποφέρεις δίχως παράπονα, νὰ ὑποφέρεις μὲ ἀ-
γάπη.

— Χαρά, ἀδελφέ μου, νὰ νικήσεις τὸν ἑαυτὸ σου.

XII

Ἐνίκησες τὸν ἑαυτὸ σου δίχως νὰ τὸν σκλαβώσεις.

Τὸν νίκησες ἐλευθερώνοντάς τον στὴν ἀγάπη τοῦ παντός

Ἐμφυτη, αὐθόρμητη, φυσικὴ, ὅλο αἷμα καὶ χυμὸς, ἡ
ἀγάπη σου γιὰ τὸ θεὸ ποὺ πίστεινες, γιὰ τοὺς ἀνθρώπους,
γιὰ τὰ ζῶα, γιὰ τὴ φύση.

Ἀδέλφια σου ὅλα κι' ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη καὶ τᾶστρα
κ' ἡ γῆ.

Καὶ μόνο σου παρὰπονο ποὺ στὸν κόσμον, «ἡ ἀγάπη
δὲν ἀγαπιέται».

XII

Ἡ καλοσύνη σὲ κυβερνοῦσε. Δὲν εἶχε ρίζα στὸ νοῦ, μὰ στὴν καρδιά.

Ὅχι ὑπολογισμούς. Ὅχι ἡ καλοσύνη ποῦ προέρχεται ἀπὸ ἀδυναμία, ἀπὸ κούραση καὶ μαρασμὸ — ἀνικανότης στὴν ἀντίσταση — μὰ κείνη ποὺ ἀναβρῦζει ἀπὸ τὰ σωθικά ὅλο δύναμη, ἀφοσίωση καὶ θυσία.

Ὅχι ἡ καλοσύνη δεμένη μὲ τὴ δικαιοσύνη.

Δίκαιος δὲν θὰ πεῖ νὰ εἶσαι καλός.

Κ' ἐσὺ ἦσουν καλός.

XIII

Ἡ καλοσύνη σου τόση ποὺ ἔσβυνε κάθε κακία καὶ ἡμέρωνε κάθε ἀγριότητα.

«Ἀδελφέ μου λύκε σοῦ ὑπόσχομαι ὅσο ζεῖς νὰ σοῦ
» δίνω τροφή γιὰ νὰ μὴν πεινᾷς γιατί ξεύρω πῶς εἶναι
» μόνη ἡ πείνα ποὺ σὲ κάμνει νὰ γίνεσαι κακός».

Κι' ὁ ἀδελφός σου ὁ λύκος ἔγινε ἡμερο σκυλὶ καὶ σ' ἀκολουθοῦσε πιστός.

Τὸ μαθητὴ σου ποὺ μὲ σκληρότητα ἔδωξε τρεῖς ληστὲς ποὺ τοῦ ζητούσαν φαγί, τὸν διάταξες γονατιστὸ νὰ πάρει συγγνώμη καὶ νὰ τοὺς δώσει τὸ μερίδιο τὸ δικό σου.

Κι' οἱ ἀδελφοί σου οἱ ληστὲς γενήκαν καλοί.

Ἡ καλοσύνη τὸ καλὸ ἄθελα καλεῖ.

Καμμιά προσπάθεια, ζοῦσες μὲ τέτοιο τρόπο ποὺ τὸ καλὸ γίνονταν αὐθόρμητα.

XIV

Ἡ μεγάλη σου πίστη σοῦ ἔφερε ἄραγε θεῖο δῶρο τὴ γαλήνη;

Ἡ ἀνησυχία — μητέρα ἄπονη τῆς δημιουργίας — δὲν φώλιαζε στὰ τρίσβαθα τοῦ νοῦ;

Πήγαινες σ' ἓνα τόπο καὶ ξαφνικὰ ἔφευγες. Ποτὲ μιὰ κατοικία. Ἰταλία, Γαλλία, Αἴγυπτος, Ἀλγερίσ, χωριά, πόλεις, πρωτεύουσες, νὰ φύγεις... νὰ φύγεις... Γιὰ ποῦ; δὲ σ' ἔμελλε. Ὅχι τέρμα, δρόμος, δρόμος πλατὺς...

Ἦταν λοιπὸν ἡ ἀνησυχία ποὺ σ' ἔκαμνε νὰ φεύγεις ἀπὸ παντοῦ, ἢ μήπως ἀπαρνιόσουν ἀπόσκαιρους δεσμούς γνωρίζοντας πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ ἐνὸς ἀποκλείει τὸ ὅλον;

Καὶ γιὰ Σένα τὸ ἓνα δὲν ἦταν τὸ πᾶν.

ΠΟΛΥΣ ΜΟΔΙΝΟΣ